

Paardenkracht voor een duurzaam bosbeheer

Een frisse ochtend, diep in de Sijsselt bij Ede. Twee trekpaarden slepen met het grootste gemak boomstammen uit een eikenbos. De stoom komt uit hun neusgaten. Een mooi gezicht, rustgevend. Paardenwerk kom je niet dagelijks tegen op de Veluwe. Het is iets bijzonders. Ron Le Poole en Frank van Vliet van Paard aan 't Werk zien toekomst in dit aloude ambacht. Paarden passen naadloos in een duurzaam bosbeheer.

tekst Ria Dubbeldam, foto's Hans Dijkstra/gaw.nl

'Dit bosperceel is een ideale klus voor paarden', legt Ron Le Poole tijdens de koffiepauze uit. 'Eigenaar Geldersch Landschap & Kastelen wil dit bosvak uitdunnen. Gewoonlijk gebeurt dat met een harvester, zo'n grote grijper die een stam kan oppakken en in één keer de takken ervan verwijdt. Maar hier in dit perceel waar de eiken dicht op elkaar staan, zou je veel kapot rauschen. Zo'n grote machine beschadigt niet alleen de bomen die blijven staan, maar drukt ook de bodem flink samen. Een paardenhoef geeft maar een bodemdruk van 0,5 bar per hoef. Insporing door houtoogstmachines blijft decennialang zichtbaar, terwijl sporen van een paard al na een paar weken verdwijnen.'

Krachtpatsters

Voor het werk van vandaag hebben Le Poole en bedrijfspartner Frank van Vliet twee trekpaarden meegenomen. Geroutineerd halen de krachtpatsters de ene na de andere stam uit het bos. De voskleurige Manu is een Comtois, een Frans trekpaard, heeft Le Poole nog tijdens de pauze uitgelegd. Vilma is een Noriker, een ras dat oorspronkelijk uit het Alpengebied van Oostenrijk komt. Vilma hebben zij als jong paard in Slowakije gekocht waar deze paarden gefokt worden om in het bos te werken. Hun derde paard Ivor, een raszuiver Nederlands Trekpaard, heeft vandaag vrij en staat thuis in Koudekerk. Drie paarden, drie rassen. Bij de aanschaf van de dieren zijn bewust sterke paarden gezocht die gefokt zijn om te werken. 'Dat zijn dieren met zogenaamde droge benen ofwel slanke benen met een betere doorbloeding, waardoor ze minder snel last krijgen van mok, een aandoening aan de lymfeklieren. Het is best lastig goede dieren te vinden. Jarenlang is vooral gefokt op exterieur; de benen moesten zo zwaar mogelijk

zijn. De keurmeesters waren daarvan onder de indruk. Het is zonde om een paard na twaalf jaar als gevolg van mok af te moeten schrijven.'

Hout voor ijzertijdboerderij

De stammen die de paarden vandaag slepen zijn relatief dun. Het hout is alleen geschikt als brandhout. Maar toevallig kent Le Poole iemand die huizen uit de ijzertijd nabouwt voor archeologisch museum Archeon. Hij komt nog langs om een stuk of twintig gevorkte stammen uit te zoeken, die hij als gebinten kan gebruiken. Het is een mooie bestemming voor dit soort hout, vindt Le Poole.

Dat beaamt natuurbeheerder René Visser, die langskomt om te kijken hoe het werk vordert. Het paardenwerk is voor hem een nieuwe

ervaring. Alleen zijn collega in Staverden heeft er vorig jaar al kennis mee gemaakt. 'Normaal gesproken werken we met een oogstmachine, maar moesten we dit in dit bosvak van 2,7 hectare wel doen? Er loopt geen enkel pad doorheen, dus zo'n grote trekker kan er niet in. We zouden erg veel stammen moeten zagen om een weg voor de machine te banen. Het zou er een heel ander bos van worden, wat we niet wenselijk vinden. We willen het karakter zo goed mogelijk bewaren. Dit bosje is dertig jaar geleden door kinderen aangeplant tijdens de nationale boomfeestdag.'

Andere manier van werken

Met paarden gaat het werk prima, ziet Visser. 'Je moet geen 500 hectare op deze manier willen doen, maar voor zo'n vakje gaat het

Frank van Vliet sleept met Vilma een flink aantal stammen het bos uit.

Ron Le Poole sleept met Manou twee boomstammen behendig tussen de bomen door.

best. De toekomstbomen hebben we met blauwe stippen gemarkeerd. Die blijven staan en worden vrijgesteld door de bomen die er dicht omheen heen staan en de groei belemmeren, met de motorzaag om te zagen. Het is wel een andere, intensievere manier van werken voor ons, ook omdat de paarden goed door het bos moeten kunnen lopen. Ze moeten niet her en der gehinderd worden door omgezaagde bomen, die naar alle kanten zijn

omgevallen. Dus leggen we het gezaagde hout netjes bij elkaar neer.'

Via een aantal sporen slepen de paarden de stammen het bos uit. Veel ruimte hebben ze niet nodig. Een trekker is wel vier keer breder. Takken en boomkruinen blijven achter in het bos. 'Daar zitten de meeste mineralen in van een boom. Die willen we niet afvoeren', licht Visser toe. 'De grond hier is al zo schraal. De rillen die we van de takken en boomkruinen

maken bieden ook nog eens een mooie dekking voor winterkoninkje, egel en eekhoorn. Wild zwijn gaat er ook onder liggen.' Visser verwacht een mooi eindresultaat. 'Op plekken waar geen toekomstbomen staan doen we niets. Zo krijgen we een mooie afwisseling van lichte stukken bos waar de toekomstbomen staan en dichtere, meer donkere stukjes. Het werk met paardenkracht gaat minder snel, maar voor ons staat het behoud van dit bos en de bosbodem voorop. Dat is ons meer waard.'

Opgegroeid met paarden

Terwijl Manu stilstaat, omdat er een boomstam aangekoppeld wordt, knabbelt hij aan bladeren van een Amerikaanse eik. Le Poole van kinds af aan vertrouwd met trekpaarden. 'Ik heb nog de tijd meegemaakt dat boeren met paarden werkten. In mijn tienerjaren heb ik als jonge boerenknecht ermee gewerkt. De trekker kwam en de werkpaarden verdwenen van de boerderij. Ik ben ander werk gaan doen en heb een groothandel in planten-, struiken- en bomenhandel opgebouwd. Ik trouwde en kreeg kinderen; er kwam niet veel meer van paarden tot de kinderen het huis uit gingen. Ik kocht een trekpaard en begon zo hier en daar wat natuur- en boeseigenaren te bellen. Zo is het balletje gaan rollen. Dat is alweer zo'n vijftien jaar geleden. Mijn handel heb ik een beetje afgebouwd en Paard aan 't Werk opgebouwd.'

Le Poole en Van Vliet werden partners, toen Le Poole zijn eerste werkpaard had verkocht en op zoek was naar een nieuw paard. Van Vliet had Ivor bij hem op stal staan. De vorige eigenaar moest hem wegens omstandigheden verkopen. Het sprak Van Vliet aan om paarden in te zetten voor natuurbeheer. Ze besloten samen verder te gaan. Inmiddels krijgen ze geregeld versterking van vrijwilliger Kees van der Linden. In de laatste week voordat hij afzwaaide bij de Marine zag hij in de krant een artikelje over Paard aan 't Werk en reageerde. 'Ik heb leren mennen in Kootwijkerbroek bij een neef van mijn vrouw. We gingen met groepen het bos in. Later hebben we nog veel trouwerijen en dergelijke gewerkt, ook erg leuk.'

Uiteenlopende klussen

Paard aan 't Werk doet uiteenlopende klussen in het bos- en natuurbeheer en in het open-

baar groen. In het hele land. Van Friesland tot Limburg en van de duingebieden aan de kust tot ver in de Achterhoek. In natuurterreintjes met een kwetsbare bodem en/of vegetatie en op moeilijk bereikbare plekken, zoals een eilandje in een stadspark waar je alleen via een smal bruggetje kan komen. Hout slepen is seizoenswerk. In verband met het vogelbroedseizoen moeten bomen uiterlijk half maart geveld zijn. Le Poole en Van Vliet hebben inmiddels ook een speciale ploeg om bosbodems open te trekken en een goed kiembed te maken om in te zaaien of om de natuurlijke verjonging te bevorderen. Graslanden met een hoge natuurwaarde kunnen de paarden met een maaimachine maaien. Door de instelbare hoogte van de messen en de geringe snelheid krijgen insecten, amfibieën, kleine zoogdieren en bodembroeders de tijd om te vluchten. De paarden worden ook ingezet bij het verwijderen van invasieve soorten als vogelkers, berken en vliegdennen, bijvoorbeeld op heidevelden met een kwetsbare vegetatie. Ze trekken opschietende boompjes met wortel en al uit de grond om de heide open te houden. Regelmatig werkt het bedrijf hierbij samen met vrijwilligersgroepen. Met de zelfontworpen takkenslee kunnen grote hoeveelheden opslag ineens worden afgevoerd. Een zomerse klus is het bestrijden van invasieve adelaarsvarens met een varenkneuzer. Jaarrond worden ruiterspaarden geëgaliseerd en in het toeristische seizoen worden de paarden ingezet voor het 'jagen' van een trekschuit.

Duurzaam alternatief

'Mensen weten niet meer wat er met paarden mogelijk is, en het publiek vindt het prachtig. We trekken veel bekijks. Had het publiek eerst nog bezwaar tegen het kappen van bomen, dan is dat vaak als sneeuw voor de zon verdwenen als ze de paarden aan het werk zien. Maar wat nog belangrijker is: in deze tijd van klimaat- en stikstofcrisis is de inzet van paardenkracht een duurzaam alternatief. Een paard voorkomt niet alleen bodemverdichting, hij heeft ook geen CO₂-uitstoot en verbruikt geen fossiele brandstoffen. Dat er zo weinig paarden worden ingezet is een kwestie van geld en onbekendheid met de voordelen van het gebruik van paardenkracht. Natuurbeheerders vinden het belangrijk dat er snel veel hout geoogst wordt. Zo wordt het

meest verdiend, op korte termijn. Maar je zult zien, in de komende tien jaar krijgen wij het echt heel druk', voorspelt Le Poole. 'De omvorming van productiebos met alleen naaldbomen naar bos met meerdere boomsoorten zal leiden tot vaker pleksgewijs en selectief kappen, hier en daar een hoekje. Je kunt er dan alleen met een paard in. Ja, dat pleit voor een mooie toekomst voor paarden in het natuurbeheer.'

Pauze voor Manu en Vilma.

